

YUCOM

Komitet pravika za ljudska prava / Lawyers' Committee for Human Rights
17 Svetogorska Street, 11000 Belgrade, Republic of Serbia Tel/Fax: +381 11 33 44 235; 33 444 25; 3238 980
e-mail yucomoffice@gmail.com
www.yucom.org.yu

Kršenje ljudskih prava i demokratije

Sistem za rano upozoravanje

Newsletter No. 28

Presudom Okružnog suda u Beogradu (Kž.br.2124/08 od 19. 08. 2008.) u sastavu: **Savka Gogić**, predsednik veća, i sudije **Vesna Petrović** i **Aleksandar Čolić**, potvrđena je presuda Četvrtog opštinskog suda u Beogradu (X-K.843/07 od 11.03.2008. godine) kojom je sudija **Miroslav Bošnjak** oglosio krivim **Zorana Petakova** jer je izvršio krivično delo uvrede **privatnog tružioca** vladike **Irineja Bulovića**, "na taj način što je učestvujući u emisiji izneo: 'Imate četiri jahača apokalipse: Anfilohija¹, Atanasija, Artemija i Irineja", a prethodno iznoseći svoj stav o Srpskoj Pravoslavnoj Crkvi, za koju je kazao da propagira ideologiju u kojoj se prepoznaju desni ekstremisti, a takođe obrazlažući svoje mišljenje dodao da pomenuta četvorica u poslednjih 15 godina imaju više uticaja na stvaranje desnih ekstremnih grupacija nego državna bezbednost."²

HRONOLOGIJA

Privatna krivična tužba episkopa Irineja

Privatnom krivičnom tužbom od 16.02.05. vladika **Irinej Bulović** je tražio da se **Petakov** oglasi krivim za krivično delo uvrede jer je u emisiji BK televizije uvredio "njegovo preosveštenstvo Srpske pravoslavne crkve - Episkopa bačkog Irineja - Mirka Bulovića, jer je **izneo svoj stav o Srpskoj pravoslavnoj crkvi...i u kontekstu obrazlaganja svog mišljenja....**" Privatni tužilac je tražio i da se izvedu dokazi: saslušanje okrivljenog Petakova, saslušanje tužioca Episkopa bačkog Irineja, da se izvrši uvid u transkript dela emisije koji je priložio uz tužbu i da se presluša cela emisija koju će sudu dostaviti privatni tužilac.

Povod za podizanje privatne krivične tužbe

Inače, emisija *Klopka* na BK televiziji održana je na temu fašizam, a povodom upada pripadnika nacističke organizacije *Nacionalni stroj* na Filozofski fakultet u

¹ Pogrešno napisano ime preuzeto sa citatom.

² EWS je izvestio o ovom slučaju u biltenima br. 2 i 4.

YUCOM

Komitet pravnik za ljudska prava / Lawyers' Committee for Human Rights
17 Svetogorska Street, 11000 Belgrade, Republic of Serbia Tel/Fax: +381 11 33 44 235; 33 444 25; 3238 980
e-mail yucomoffice@gmail.com
www.yucom.org.yu

Novom Sadu, kada su učesnici tribine verbalno i fizički zlostavljani. U emisiji je **Zoran Petakov** između ostalog izričito rekao: "Mene daleko više interesuje uloga **delova Srpske pravoslavne crkve** u finansiranju I podstrekivanju desno ekstremističkih i profašističkih grupacija i njihovom, kako bih rekao, zbrinjavanju..."

Na pitanje jednog od učesnika debate da da primer, Petakov je odgovorio: "Primer (je) iz Novog Sada, gde je taj pomenuti Nacionalni stroj, pod drugim imenom, dobio prostorije od Srpske pravoslavne crkve... Pod imenom omladinsko društvo Soko...Znači, mene daleko više interesuje ideologija u kojoj se prepoznaju ti desni ekstremisti, a koju propagira Srpska pravoslavna crkva, odnosno propagirali su ti njeni veliki episkopi u koje se sad ne sme dirati, **ne sme se kritički govoriti o njima jer je to odmah svetogrđe. Mislim naravno na vladiku Nikolaja koji jeste proveo neko vreme u Dahau, ali kao gost.**"

Na bukvalno insistiranje voditeljke: „Dajte nam neke aktuelne.“ Petakov je rekao: ...pa eto imate četiri jahača apokalipse: Amfilohije, Atanasije, Artemije i Irinej..." i obrazložio "...Zato što njih četvorica u poslednjih petnaest godina imaju više uticaja na stvaranje tih grupacija nego što ih ima državna bezbednost..."

Prvostepeni postupak i presuda

Sudija Bošnjak je odbio da se izvede kao dokaz saslušanje privatnog tužioca Mirka Bulovića – Episkopopa bačkog Irineja, da se saslušaju kao svedoci koji su bili prisutni prilikom upada *Nacionalnog stroja* na tribinu Filozofskog fakulteta u Novom Sadu, da se pribavi sudski spis u vezi ovog događaja, kao i da se pribavi izveštaj o registraciji Omladinskog društva *Soko* i njegovim članovima. Ukratko: sudija Bošnjak je odbio da izvede sve predložene dokaze, a odbijanje da se sasluša privatni tužilac episkop Irinej obrazlažio je, da bi **njegovo saslušanje vodilo odugovlačenju postupka**, te da je suvišno i nepotrebno, posebno imajući u vidu **da vladika Irinej nije bio prisutan kao učesnik u razgovoru u emisiji u kojoj su iznete inkriminacije (sic!)** Sudija Bošnjak posebno odbija da sasluša episkopa Irineja na okolnosti da li se on stvarno oseća uvređenim izjavom Petakova naglašavajući da za krivično delo uvrede uopšte **„nije bitan subjektivni osećaj uvređenosti“**, već da osećaj uvređenosti ceni sud **po „objektivnim kriterijumima... po shvatanju sredine u kojoj je delo učinjeno, koje ne može biti u suprotnosti sa opšte usvojenim društvenim stavovima.“**

Činjenicu da li je Omladinsko društvo *Soko* dobilo prostorije od crkve ili ne, odnosno da li su članovi isti kao i članovi neonacističke organizacije *Nacionalni stroj*, smatra nebitnim jer: **„privatni tužilac (episkop Irinej), svakako ne može biti odgovoran za postupke pojedinaca koji deluju u suprotnosti sa**

YUCOM

Komitet pravnik za ljudska prava / Lawyers' Committee for Human Rights
17 Svetogorska Street, 11000 Belgrade, Republic of Serbia Tel/Fax: +381 11 33 44 235; 33 444 25; 3238 980
e-mail yucomoffice@gmail.com
www.yucom.org.yu

opštepoznatim etosom crkve, koji je ljubav prema svim ljudima bez razlike iz čega proilaze nenasilje i tolerancija."

Imajući u vidu sve ove okolnosti sudija Bošnjak je obrazložio presudu:

„Navedenom izjavom okrivljenog Zorana Petakova se po **objektivnoj oceni izražava omalovažavanje privatnog tužioca i iznosi opšte negativan stav o njegovoj ličnosti.**"

„Episkopski stepen (čin) je najviši u Pravoslavnoj crkvi, jer su episkopi neposredni naslednici Apostola. Episkop (od grčke reči *Epi* – nad i *biskopeo* – gleda, dakle onaj koji nadgleda) Vrhovni je starešina sveštenstva i verujućeg naroda, glavni učitelj vere i morala i njemu pripada prvenstvo u bogoslužjenju svetih tajni (izvor „Veronauka u kući"...)

Nakon objašnjenja šta znači Apokalipsa na osnovu Novog zaveta i citiranja Svetog pisma otkrovenja Svetog Jovana Bogoslova, sudija Bošnjak dalje obrazlaže krivicu Petakova: "U odnosu na Episkopski čin koji ima privatni tužilac i koji se ne može odvojiti od njegove ličnosti navedena inkriminacija okrivljenog Zorana Petakova po oceni suda predstavlja izuzetno tešku uvredu, jer ona insinuiira da privatni tužilac jeste i čini ono što je upravo suprotno njegovom naznačenju u odnosu na Episkopski čin, odnosno da on lično i kao episkop Srpske Pravoslavne crkve ne teži dobru i pobjedi dobra, već zlu i pobjedi zla, u smislu hrišćanske eshatologije."

Sudija Bošnjak konstatuje da je **izjava Petakova vrednosni sud**, ali zaključuje da Zoran Petakov za isti „nije imao nikakvog osnova ni u delovanju i ponašanju privatnog tužioca niti u delovanju Srpske pravoslavne crkve kroz istoriju i u savremeno doba." I dodaje: "takvi **vrednosni sudovi Zorana Petakova objektivno su mogli da povrede verska osećanja i drugih građana Srbije, koji su po poslednjem popisu 2002. godine 95% vernici, a 85% hrišćani pravoslavne veroispovesti** (izvor Ministarstvo vera Srbije ...)".

Osim toga, sudija Bošnjak kao posebno značajnim smatra i to: "privatni tužilac Episkop Srpske pravoslavne crkve koja ne raspolaže nikakvim faktičkim i realnim instrumentima vlasti, već se njena vlast bazira na njenom autoritetu i slobodnom pokoravanju toj vlasti njenih članova. Takođe crkva ne raspolaže ni prihodima u smislu kako njima raspolaže država ili preduzeće ili privatna lica koja se bave nekom privrednom delatnošću. Znači, njeni prihodi zavise od dobrovoljnog prilaganja njenih vernika i drugih građana, pa prema tome njeni velikodostojnici svakako treba da imaju veću zaštitu od takvih i sličnih inkriminacija od one koju uživaju nosioci državne vlasti i političari."

I na kraju, sudija Bošnjak se poziva i na član 10. Evropske konvencije i zaključuje „da je nesporno da svako ima pravo na slobodu izražavanja koje uključuje i **, primanje i sopštavanje informacija i ideja bez mešanja javne vlasti, ali**

YUCOM

Komitet pravika za ljudska prava / Lawyers' Committee for Human Rights
17 Svetogorska Street, 11000 Belgrade, Republic of Serbia Tel/Fax: +381 11 33 44 235; 33 444 25; 3238 980
e-mail yucomoffice@gmail.com
www.yucom.org.yu

korišćenje tog prava povlači sa sobom dužnost i odgovornost koja se može podvrgnuti formalnim uslovima, ograničenjima ili kaznama propisanih zakonom neophodnim u demokratskom društvu u interesu zaštite ugleda i prava drugih..., ali imajući u vidu sadržinu i karakter uvredljive izjave okrivljenog Zorana Petakova, okolnosti u kojima je data i osobenost subjekta kojem je upućena, po oceni suda se nikako ne može podvesti pod pravo na slobodu izražavanja koju garantuje navedena konvencija."

Omeravajući kaznu u iznosu od 100.000 din (za naknadu štete u iznosu od 1.000.000 din. Sudija Bošnjak je privatnog tužioca uputio na parnicu) sudija Bošnjak je kao otežavajuću okolnost uzeo okrivljenom Petakovu da je **„profesor istorije, natprosečno obrazovan, što ukazuje na veći stepen njegove krivice."** Kao otežavajuće okolnosti sud je utvrdio i: **„jačinu ugrožavanja zaštićenog dobra (Episkop Irinej), težinu uvrede, što je sud utvrdio analizom sadržaja uvredljive izjave dovodeći je u vezu sa osobenošću subjekta (Episkop Irinej) kojem je upućena... i nastale posledice..."**.

Žalba osuđenog Zorana Petakova

U žalbi se pre svega ukazuje da je okrivljenom uskraćeno **pravo na odbranu, pravo na objektivno suđenje i da je okrivljeni Petakov bio izložen svojevrsnoj diskriminaciji**, jer je sudija Bošnjak identifikovao privatnog tužioca sa njegovom crkvenom funkcijom, a sam je preuzeo ulogu zastupnika pravoslavnih hrišćanskih vernika i crkve. Osim toga, sud je odbio da utvrđuje okolnosti zbog kojih je Petakov izneo svoj vrednosni sud, kao što je ona koja se odnosi na finansiranje i pomaganje desnoekstremističkih organizacija i to na osnovu podataka koji su mu bili poznati i još je i sam u TV emisji rekao da se o tome ne sme kritički govoriti jer se to proglašava svetogrđem. U žalbi se ukazuje i **na povredu osnovnog ljudskog prava na izražavanje mišljenja**, jer se radi o kritičkom stavu, bez namere omalovažavanja, već namere da se problematizuje uloga crkve i pomaganja desnih ekstremističkih organizacija. Žalba poziva i na na stav Evropske komisije iz 1997. u slučaju *De Haes i Gijssels protiv Belgije* da je „...opšti interes u javnoj raspravi koja ima ozbiljnu svrhu pretežniji od legitimne zaštite ugleda drugog, čak ako se u toj raspravi koristi govor koji povrđuje i vređa," kao i na presudu Evropskog suda za ljudska prava *Oberschlick (br.2) protiv Austrije* iz jula 1997. u kojoj se iznosi stav da „kažnjavanje za upotrebu uvrđljivih reči lica koje ih izgovara u slučaju kada one predstavljaju reakciju na događaj ili činjenicu koja je kod istog stvorila gnušanje odnosno indignaciju, ne predstavlja lični napad i ne predstavlja kršenje slobode izražavanja."

Žalbom se pre svega ukazuje da se sudija sam identifikovao sa SPC-om, a zatim da je identifikovao privatnog tužioca sa SPC-om i da je sudija nastupao u ime

YUCOM

Komitet pravnik za ljudska prava / Lawyers' Committee for Human Rights
17 Svetogorska Street, 11000 Belgrade, Republic of Serbia Tel/Fax: +381 11 33 44 235; 33 444 25; 3238 980
e-mail yucomoffice@gmail.com
www.yucom.org.yu

pravoslavnih vernika, a da pri tome nije utvrđivao da li postoji ili ne krivično delo uvrede koje se goni po privatnoj tužbi Mirka Bulovića i da je Petakov zapravo osuđen zbog „svetogrđa“ jer se usudio da kritikuje crkvene velikodostojnike.

Odluka Okružnog suda po žalbi

Okružni sud u Beogradu u veću sastavljenom od sudija: **Savke Gogić**, kao predsednika veća, i sudija **Vesne Petrović** i **Aleksandra Čolića**, kao članova veća, odbija žalbu Zorana Petakova i potvrđuje prvostepenu presudu bez suštinskog obrazloženja i bez upuštanja u navode žalbe koje sve paušalno odbija.

Iz obrazloženja: „Iako je okrivljeni u svojoj odbrani naveo da se ne oseća krivim, te da nije imao nameru nikoga da uvredi, već da se kritički osvrnuo na delovanje Episkopa bačkog Irineja Mirka Bulovića – privatnog tužioca i na delovanje Srpske pravoslavne crkve, **odbranu okrivljenog prvostepeni sud je pravilno ocenio kada je našao da ova izjava ne može predstavljati manifestaciju prava okrivljenog na slobodu izražavanja koju garantuje Evropska konvencija.** Stoga se kao neosnovani ocenjuju žalbeni navodi branioca okrivljenog da je u ovoj krivično-pravnoj stvari pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje. Žalbenim navodima se ne ukazuje na nove činjenice i nove dokaze, već se osporava pravilna ocena dokaza od strane prvostepenog suda. Međutim, **Okružni sud u Beogradu nalazi da je prvostepeni sud pravilno utvrdio da je okr. Zoran Petakov u emisiji „Klopka“ koja je emitovana 16.11.2005. na BK televiziji, na javnom nastupu uvredio privatnog tužioca** njegovo Preosveštenstvo Srpske Pravoslavne Crkve Episkopa bačkog Irineja Mirka Bulovića, na taj način što je rekao: „Imate četiri jahača Apokalipse: Anfilohija, Atanasija, Artemija i Irineja“, a prethodno iznoseći svoj stav o Srpskoj Pravoslavnoj crkvi da propagira ideologiju u kojoj se prepoznaju desni ekstremisti obrazložio svoje mišljenje da „pomenuta četvorica u poslednjih 15 godina imaju više uticaja na stvaranje desnih ekstremnih grupacija nego državna bezbednost“, **o čemu je dao jasne i argumentovane razloge koje kao pravilne prihvata i ovaj sud.**“ I drugostepni sud smatra da „**Izjave okrivljenog, način na koji su saopštene po objektivnim kriterijumima i shvatanju sredine u kojoj su izjave date imaju uvredljiv karakter prema opšte usvojenim normama i standardima savremenog društva...** jer iz načina izražavanja okrivljenog i na osnovu same izjave okrivljenog očigledno proizilazi da uvredljiva inkriminacija koju je okrivljeni izneo predstavlja bezrazložni napad na ličnost i dostojanstvo privatnog tužioca... **Osim toga, okrivljeni je dovoljno obrazovan da je i drugim rečima koje nisu uvredljive mogao izraziti svoje mišljenje** u navedenoj polemici, te uputiti svoju kritiku događaja na način koji ne vređa čast i dostojanstvo privatnog tužioca.“

YUCOM

Komitet pravika za ljudska prava / Lawyers' Committee for Human Rights
17 Svetogorska Street, 11000 Belgrade, Republic of Serbia Tel/Fax: +381 11 33 44 235; 33 444 25; 3238 980
e-mail yucomoffice@gmail.com
www.yucom.org.yu

Okružni sud samo potvrđuje kvazi-filozofske i kvazi-moralne stavove sudije **Bošnjaka** i ocenjuje da je prvostepeni sud u svemu postupio pravilno, kao i da nema osnova za ukidanje ili preinačenje prvostepene presude. Okružni sud bez ikakvog obrazloženja i bez upuštanja u navode iz žalbe, sebe stavlja u poziciju vrhovnog arbitra koji nije obavezan da obrazloži svoju neprikosnovenu odluku i tako - dodatno degradirajući pravosuđe u Srbiji - samo zavodi i pečatira prvostepenu presudu, čime kriši pravo na delotvoran pravni lek pod kojim se u praksi Evropskog suda ne podrazumeva samo mogućnost podnošenja žalbe, već i meritornog postupanja po njoj, što ovde očigledno nije bio slučaj.

Tako je Presudom Okružnog suda u Beogradu stavljena tačka na slučaj **Petakov** koji je postao zvanična žrtva nove klerikalizacije države od strane neodgovornih sudova koji su izbrisali granicu između verskog i sekularnog, između države i crkve, između kritičkog stava i dogme.

Zaključak:

Presuda Zoranu Petakova zvređuje ovako detaljnu analizu jer ukazuje na nekoliko stvari koje se odnose na pogrešno shvaćene standarde ljudskih prava u Srbiji, pogrešnu interpretaciju *Evropske konvencije o ljudskim pravima*, nedoučenost sudija u pogledu prakse *Evropskog suda za ljudska prava*, i suštinsko nerazumevanje prava na slobodu izražavanja i prava na delotvoran pravni lek, kao osnovnih ljudskih prava.

Osim ovoga, ova presuda predstavlja i veoma opasan pokušaj klerikalizacije države preko jedne prvosnažne sudske presude. Izjednačavanje viskoha verskih dostojanstvenika i onog što oni treba da predstavljaju po crkvenim propisima dovodi do njihove nedodirljivosti i onemogućavanja građana da kritikuju i negoduju na pojedine crkvene poteze.

Stavljanjem verskog poglavara u položaj subjekta zaštićenijeg od običnog građanina, ne samo što se pogrešno interpretira *Evropska konvencija*, nego se i građani direktno diskriminiraju. To se odnosi i na citiranje verskih spisa u cilju obrazlaganja sudskih odluka.

I na kraju, nepostojanje obaveze (sankcije) ukoliko drugostepeni sud ne obrazloži svoju odluku, ukoliko se suštinski ne osvrne ni na jedan navod žalbe, ukoliko samo overi prvostepenu presudu, dovodi u pitanje da li u Srbiji postoji pravo na delotvoran pravni lek ili ne. Samo formalno potvrđivanje presude bez argumentacije koja bi se osvrnula na navode žalbe, obesmišljava samu žalbu kao pravni lek i time se povređuje pravo na delotvorni pravni lek.

